

ANGYAL LÁSZLÓ

170 ÉVE TÖRTÉNT – A PÁKOZDI CSATA

„Fut Bécs felé Jellasics, a gyáva,
Seregének seregünk nyomába...”

(Petőfi Sándor: *A vén zászlótartó*)

A pákozdi diadal történelmünk egyik legfényesebb győzelmének számít. A magyar szabadságért vívott küzdelem nyitányaként is beharangozható csatát 170 éve, 1848. szeptember 29-én vívták a Móga János vezette honvédcsoportok Jellasics (Jelačić) horvát bán határőr-alkulatai ellen. Heroikus győzelem volt ez a kétszeres túlerőben levő ellenség ellen. Egyre inkább bebizonyosodott, hogy Bécs és Pest kiélezett küzdelmében majd a fegyverek mondják ki a végső szót.

1848. szeptember 11-én Jelačić átkelt a Dráván, s a visszavonuló magyar sereg nyomában megindult az ország központja felé. Ugyanezen a napon beadta lemondását a Batthyány-kormány. Távozott a betegeskedő Széchenyi István, de lemondott Esterházy Pál külügyminiszter is. Nem mondott le viszont a belügyminiszter, Szemere Bertalan, aki ellenjegyezte volna a következő kormány kinevezését. A Délvidéken szolgáló teljesítő Mészáros Lázár hadügyminiszter ugyancsak hivatalában maradt. A végrehajtó hatalom gyakorlása Szemere és Kossuth kezébe szállt. A felálló Batthyány-kormányban szerepet kapott volna a mérsékeltbereknek számító Eötvös József és Mészáros Lázár is. A leendő kormányelnök két feltételt szabott: állítsák meg a horvát előrenyomulást, illetve kapjon az ország egymilliónyi kölcsönt, hogy ne kényszerüljön a papírpénz kibocsátására. A fokozódó politikai helyzetben mindeközben a Muraköz megszállását követően a horvátok szeptember 14–15-én átkeltek a

Murán is, és folytatták útjukat északkeleti irányba. Az ügyeket egyedül intéző Batthyány miniszterelnök támogatójára a Ház egy választmány (a későbbi Országos Honvédelmi Választmány, OHB) felállítását határozta el. Jelačić már a kezdetekkor a másik fél értésére adta, hogy nem a horvát–magyar ellentétet érkezik megoldani, hanem császári (fekete-sárga) zászlók alatt hatol be Magyarországra.

Ejtsünk néhány szót a bán seregéről is. Kijelenthetjük, hogy csak számban volt félelmetes, valójában csapatának felét használhatatlan, rabló népfelkelők alkották, akik kaszát és lándzsát ragadtak. Ugyan csatlakoztak hozzájuk a nem magyar jelzésű császári királyi lovas alakulatok is, valójában csak a létszámot növelték, érdemi hatékonyságot nem tudtak elérni. A horvát bán huszárezrede így nagyon sokszor fohászra kényszerült, valahányszor a magyar huszárokkal találta szembe magát. Nem véletlenül ragadt tehát rá az ezredeire a „Jézus-Mária huszárok” elnevezés, hiszen így fohászzkodott, valahányszor farkasszemet nézett a magyar huszárokkal. Kerek perccel kijelenthetjük, hogy a bán felkészületlenül támadt a magyarokra.

A PÁKOZDI EMLÉKMŰ AVATÁSA 1951-BEN

Mielőtt azonban a csata kimenetelének ismertetésébe kezdenénk, szükséges körvonaloznunk a csata előtti politikai helyzetet. A király szeptember 25-én érvénytelenítette Batthyány újabb miniszterelnöki megbízását, majd miniszteri ellenjegyzés nélkül kinevezte Franz Philipp Lamberg (Lamberg Ferenc) tábornagyot a Magyarországon

állomásozó hadsereg főparancsnokává. Batthyány abban reménykedett, hogy Lamberg meg fogja állítani a horvát bán seregét. A kinevezett fővezér azonban Pestre utazott, ahol szeptember 28-án a felbőszült tömeg áldozatául esett, mindeközben az országgyűlés Kossuth javaslatára törvénytelennek nyilvánította küldetését. Ma már tudjuk, hogy Lamberg azért ment a fővárosba, mert Wessenberg osztrák miniszterelnök rábízta, hogy kézbesítse a miniszterelnöknek a levelét, valamint Majláth György országbíró helytartói kinevezését, továbbá az országgyűlés elnapolásáról rendelkező kéziratot. Miközben Jelačić fékezhetetlenül rohogott seregével a főváros irányába, Batthyány lázasan munkálkodott a hadsereg megerősítésén. A bevezethető magyar sereg lélekszáma 17 500 főre duzzadt. A sereg parancsnokságát Telekitől Móga János császári királyi altábornagy vette át. A sukorói református templomban összeülő haditanács is határozatot hozott: a magyar sereg nem folytatja a visszavonulást, és ha megtámadják, csatát áll. Másnap, szeptember 29-én a horvát bán megtámadta a Pákozdnál védőállást elfoglaló magyar sereget. A magyar jobbszárny Pákozdtól délre, Sukoró mellett, a bal-szárny pedig a Velencei-tóra támaszkodva helyezkedett el. Jelačić a reggeli órákban indította el a támadását. A bán feltett szándéka volt, hogy a magyar sereg jobbszárnyát dél felé szorítsa, majd a magyarokat a Velencei-tóba sodorja. Rohamoszlopait azonban sorra verték vissza a magyar honvédek és önkéntes nemzetőrök, lovasságának támadása pedig összeomlott a frissen kiképzett magyar tüzérek pontos tüzében. Bátran

kijelenthetjük, hogy a magyar tüzer-ség nagyobb űrméretű lövegekkel rendelkezett, s jobban lőtt, mint a horvát. Ennek hatására a bán elrendelte a visszavonulást. Beszédes tény, hogy a bán Hartlieb-hadosztálya csak a csata után érkezett a helyszínre. A veszteségek is a horvát oldalra billentek: Jelačić mintegy száz főt, Móga hét halottat veszített és 37 katonája sebesült meg. A csata tehát dicső magyar győzelemmel zárult. A fentiek ismeretében már kijelenthetjük, hogy a bán nem mert mindent eldöntő csatára vállalkozni. Három nap fegyverszünetet kötött Mógával, majd Győr irányába vonult. A seregéből lemorzsolódott, de még mindig sarat álló Roth és Philippovich tábornokok 1848. október 7-én Ozoránál adták be végleg a derekukat az öt körülvevő magyar erők előtt. A Jelačić seregei ellen vívott harcok idején vált ismertté az egykori császári főhadnagyból a nemzetőrség őrnagyává lett Görgey Artúr neve, aki az idén éppen 200 éve látta meg a napvilágot. A pákozdi győzelemnek nemcsak katonai, hanem politikai jelentősége is volt. Nem rengetett meg birodalmakat, a háború végső kimeneteléről sem döntött, de a szabadságharc ügye függött tőle.

„...Pákozdi a nemzeti haderő győzelme volt, amely sok nehézség közepette szerveződött, de amely a tizenkettedik órában megjelent a harcmezőn, és ott bátran megállta a helyét. A pákozdi győzelem a diadalmas honvédsereg első próbája volt, azé a hadseregé, amelyet 1849 tavaszán egész Európa csodált, amelyet csak két nagyhatalom együttes ereje tudott térdre kényszeríteni. Pákozdi ezért fogalom, ezért tartozik a magyar történelem emlékezetes csatái közé.”

HAJDUNÉ LÁSZLÓ ZITA

AZ ATLÉTIKAI UGRÁSOK AZ ALSÓ TAGOZATOS ISKOLAI TESTNEVELÉSBEN (I. RÉSZ)

AZ ATLÉTIKAI UGRÁSOK JELLEMZÉSE ÉS SZEREPÜK AZ ISKOLAI TESTNEVELÉS ALSÓ TAGOZATÁN

A különböző el-felugrások az ember természetes, a mindennapi életben is gyakran előforduló mozgásai közé tartoznak. Az atlétikai ugrások ügyességi versenyszámok, és látványos végrehajtásuknak köszönhetően az atlétika kedvelt versenyszámai közé tartoznak. Az iskolai testnevelésnek szerves részei, valamint a különböző sportágaknak képességfejlesztő, kiegészítő mozgásanyaga.

Az iskolai testnevelésben az ugrások elsődleges szerepe:

- az előkészítő és a rávezető gyakorlatok elősegítik a szervezet sokoldalú fejlesztését;
- az ugrásokhoz szükséges kondicionális és koordinációs képességek fejlesztésével alakítsuk ki az egy lábról végzett el-felugrásokat;
- az alsó tagozatos testnevelés oktatása során biztosítsuk a különböző játékos versengésekkel az ugrás adta sikerélményt;
- ismertessük meg az alsó tagozatos iskolai testnevelésben az atlétika tárgykörébe tartozó különböző ugró-szökdelő gyakorlatokat, majd ezekre módszeresen építve a távol-, magasugrás alapttechnikáinak (lépő távolugrás, átlépő magasugrás) kialakítását.

Az atlétika alapmozgásai közül a testnevelési játékok egyik fő mozgásanyagát az ugrások képezik. Az ugrással, szökdeléssel összekötött játékok az ugrókészség fejlesztését segítik elő. A játékos feladatok – elsősorban a sor- és váltóversenyeknél – akadályok beiktatásával fejlesztik a tanulók ruganyosságát, és észrevétlenül megtanítják a tanulókat futás közben az

akadályok, a magasságok leküzdésére. Ezek a játékok a távol- és magasugrás alapjainak elsajátítására adnak lehetőséget. Például: labda, zsámoly, pad, karika, kijelölt terület stb. akadályok szökdeléssel, átugrással, sor- és váltóversenyek, ahol a tanulók az ugrókészség fejlesztése során életkoruknak megfelelő magasságot ugor-
nak át.

AZ ATLÉTIKAI UGRÓSZÁMOK FELOSZTÁSA, CSOPORTOSÍTÁSA

Az atlétikai ugrások a következő két nagy csoportot alkotják:

1. helyből, páros lábról végzett ugrások (ezek ma már nem tartoznak az atlétika hivatalos versenyszámai közé, jelenleg a felkészítés eszközeként szerepelnek):

- helyből távolugrás,
- helyből hármassugrás,
- helyből ötösugrás,
- helyből magasugrás.

2. lendületszerzésből, egy lábról végrehajtott ugrások:

- távolugrás,
- magasugrás,
- hármassugrás,
- rúdugrás.

Az iskolai testnevelés alsó tagozatán a lépő távolugrás és az átlépő magasugrás jelenik meg a tantervi anyagban.

AZ ATLÉTIKAI UGRÁSOK FŐ MOZZANATAI

Az atlétikai ugrások célja, hogy minél távolabbra jusson el az ugró az elugrás helyétől, illetve a minél magasabba helyezett lécs felett sikeresen átjusson. E cél megvalósításához